

tend en met hartvormige voet halfstengelomvat-
tend, spits, gaafrandig of verwijderd getand,
vrij stijf, kaal of aan de rand en aan de onder-
zijde op de nerven kort ruw behaard, iets glanzend,
aan de onderzijde duidelijk netvormig geaderd.
Hoofdjes ca. $2\frac{1}{2}$ —3(—5) cm in diam.; omwindsel-
bladen dakpansgewijs, de buitenste geheel of
alleen aan de top kruidachtig, lancetvormig of
eirond-lancetvormig, met toegespitste, iets
afstaande top, kaal en met gewimperde rand,
de binnenste geleidelijk in lengte toenemend,
vliezig, meer lijnvormig. Bloemen goudgeel; de
lintbloemen lijnvormig, ca. 1 mm breed, meer
dan dubbel zo lang als het omwindsel. Vruchten
ca. $1\frac{1}{2}$ mm lang, zwak geribd, kaal; pappus
uit enkelvoudige haren bestaand. Bloeitijd: juni—
aug. (—oct.).

Literatuur

- Goethart, J. W. C. (1907): Aanwinsten van het
Herbarium over het jaar 1905 en 1906. Ned. Kruidk.
Arch. 1907, p. 62—85.
Kloos Jr., A. W. (1940): Aanwinsten van de Neder-
landse flora in 1939. Ned. Kruidk. Arch. 50, p. 123—
145.
Tombé, F. A. des (1912): Verzeichniss der neuen
und bemerkenswerthen Gefässpflanzen welche in den
Niederlanden 1901—1910 gefunden wurden (Erster
Theil), Meded. Rijksherb. Leiden 8, p. 1—61.
Wever, A. de (1920—'23): Lijst van wildgroeiende en
eenige gekweekte planten in Zuid-Limburg, XI.
Jaarb. Natuurhist. Gen. Limb. p. 3—48.

REPTIELEN EN AMFIBIEËN in de OMGEVING VAN VENLO.

door H. HERMANS

Sinds een vijftien-tal jaren zijn wij bezig, met
het inventariseren der herpeto-fauna in de om-
geving van Venlo. Ons arbeidsterrein beperkt
zich hoofdzakelijk tot een betrekkelijk klein ge-
bied, n.l. de smalle strook tussen Arcen en
Tegelen, ± 15 km en tussen de Duitse grens en
de Maas, ± 3 km.

Dit gebied met zijn dikwijls prachtig natuur-
schoon, zijn afwisseling van droge en vochtige
heide, weiden, vennen, loof- en naalddhout en
met slootjes doorsneden tuiniersland, is vrij in-
tensief doorzocht. Verrassende vondsten, in de
loop der jaren gedaan, geven ons hoe langer hoe
meer de overtuiging, dat we van een waar her-
petologisch paradijsje kunnen spreken. De door

ons gevonden amfibieën en reptielen zijn de
volgende:

Groene waterkikker (*Rana esculenta*), Bruine
landkikker (*Rana temporaria*), Heikikker (*Rana
arvalis*), Boomkikker (*Hyla arborea*), Gewone
pad (*Bufo bufo*), Rugstreeppad (*Bufo calami-
ta*), Knoflookpad (*Pelobates fuscus*), Kleine
watersalamander (*Triturus vulgaris*), Grote
kamsalamander (*Triturus cristatus*), Vinpoot-
of draadstaart-salamander (*Triturus helveticus*),
Zandhagedis (*Lacerta agilis*), Levendbarende
hagedis (*Lacerta vivipara*), Hazelworm (*An-
guis fragilis*), Ringslang (*Natrix natrix*), Glad-
de slang (*Coronella austriaca*).

Een respectabel soortenaantal dus, dat we nog
graag gecompeteerd zagen met Adder (*Vipera
berus*) en Europese moerasschildpad (*Emys
orbicularis*). Wanneer we dit lijstje de revue
laten passeren en iets vertellen over onze waarnemingen,
vindplaatsen en biotopen, zullen we
ons in verband met de plaatsruimte soms moeten
beperken tot een korte opsomming.

Meermalen worden in dit artikel de Venlose
en Tegelse kleigroeven genoemd als vindplaatsen.
Bedoeld zijn hiermee, oude uitgetichelde
groeven. Door het overal siepelende water vormen
zich poeltjes, die al spoedig begroeid raken
en dan ware eldorados worden voor de herpetoloog.

Groenewaterkikker: Zeer algemeen.
Als merkwaardige bijzonderheid vonden we in
een Tegelse kleigroeve een lichtblauw gekleurd
exemplaar. In deze zelfde groeve kwamen ook
groene waterkikkers voor van abnormale grootte,
zodat we wel eens gedacht hebben aan de
variëteit *ridibunda*.

Bruinelandkikker: Zeer algemeen.

Heikikker: De verspreiding van deze
fraaie kikker beperkt zich tot de omgeving van
de Ravenvennen bij Arcen, Lommerbroek bij
Lomm en de Venkoelen bij Venlo. Ze kwamen
tot voor een vijftal jaren aan de Ravenvennen
zeer talrijk voor, waaronder exemplaren met
haast witte rugstreep. Hierna is het snel berg-
afwaarts gegaan. Of de langdurige regenarme
periode's in de laatste jaren, waardoor de ven-
nen dikwijls practisch droog kwamen te liggen
en talrijke larven te gronde gingen, er debet aan
zijn, is nog een raadsel. Zelfs na intensief speu-
ren, hebben we in mei van dit jaar geen enkel
exemplaar kunnen ontdekken.

Boomkikker: Vele waarnemingen en

vangsten zijn er al gedaan van dit mooie diertje o.a. Ravenvennen, aan de voet van het Hoogterras bij het Mgr. Mutsaertsoord, Snelle Sprong Tegelen, Zwarte water en Hondenpoel bij Venlo, omgeving Venlo's kerkhof. Vooral aan de Venkoelen, op zoete avonden, horen we hun scherp rateltje. Evenals de bruine landkikker, schijnen ze na de paaitijd verre tochten te ondernemen, want ze schuwen zelfs de tuinen in de buitenwijken van Venlo niet.

Kleine watersalamander: Zeer algemeen. Zelfs onderwater gelopen kelders in de gebombardeerde wijken werden benut voor de ei-afzetting, zoals we na de bevrijding konden constateren.

Grote kamsalamander: In vele poeltjes en sloten, echter niet algemeen. Vrij talrijk in enkele kleigroeven. Zij geven er soms, evenals de kleine watersalamander, de voorkeur aan in het water te overwinteren; meerdere malen hebben we tijdens strenge vorst bij het daphniascheppen in de Hondenpoel, beide soorten in het net gehad.

Vinpoot- of draadstaartsalamander: Een verrassende vondst deden we in april '51 bij het klooster St. Paul te Arcen. Vele exemplaren van deze aardige diertjes bracht ons net aan het licht uit een sterk verlandend poeltje, waaronder een mannetje, dat er een derde achterpootje op na bleek te houden. Nog meer merkwaardigheden bleek dit poeltje te herbergen, n.l. twee haast volwassen neotenische vrouwtjes, die nog in het volledige bezit waren van hun uitwendige kieuwen.

Bij navraag bleek, dat dit poeltje kunstmatig ontstaan was en het begin vormde voor de aanleg van een zwembad, waaraan de werkzaamheden gestaakt werden. Het is dus wel zeker, dat deze vinpootjes emigranten zijn uit de omgeving.

Alpenwatersalamander: In de loop der jaren bleek het hoe langer hoe meer, dat dit salamanderjuweeltje, dat we vroeger als een zeldzaamheid beschouwden, zeer talrijk voorkomt in poeltjes, sloten en restanten van een in de oorlog gegraven tankgracht aan de voet van het Hoogterras, zo ook in de onvolprezen kleigroeven. Hier ving we in een ondiep slootje, waarvan de bodem bedekt is met geelrode leem, een vrouwelijk exemplaar, waarvan de buikpartij in tegenstelling met de normale gele kleur bloedrood gekleurd was en met een

Uitgetichelde kleigroeve Tegelen.

Foto: J. Th. ter Horst.

lichtbruin getinte rugpartij, zonder enige vlek-
tekening.

Gewone pad: Algemeen.

Rugstreepad: Het is de moeite waard op een zoete meiavond post te vatten bij een der kleigroeven. Wanneer de schemering invalt, klinkt aarzelend het pirri ri ri geluid van een voorzanger en even later zet het voltallig koor der rugstreepadjes in. Met korte onderbrekingen gaat dit concert, dat reeds op zeer verre afstand te horen is en waarin men allerlei mekkerende bijgeluidjes hoort, door tot de ochtendschemering. Ook aan de Venkoelen komen ze voor, hoewel niet zo talrijk.

Knoflookpad: 1951 was het jaar der ontdekkingen voor ons, want met voldoening

konden we de knoflookpad aan ons lijstje toevoegen.

Mochten we tot nu toe de volwassen dieren niet vinden, de enorme larven evenwel zoveel te meer. In een sloot bij Genooi, vlak bij de Maas, en in een der Tegelse kleigroeven vonden we er in dat jaar bij honderden.

Merkwaardig is dat de metamorphose van de kleigroeve-exemplaren een maand later plaats vond. Zou het mogelijk zijn dat het ijskoude water een remmende invloed hierop heeft?

Zandhagedis: Zeer algemeen.

Levendbarende hagedis: Zeer algemeen bij de Ravenvennen, minder algemeen bij de Venkoelen, aan de voet van het Hoogterras en de omgeving der kleigroeven. Ze leggen een duidelijke voorkeur aan de dag voor vochtige heide. Op het Venlose vliegveld vinden we ze ook op uitgesproken droog terrein in gezelschap van zandhagedissen.

Hazelworm: Vrij algemeen en zeer verspreid voorkomend o.a. aan de voet van het Hoogterras, omgeving Arcen, Venkoelen, Vliegveld, omgeving kleigroeven. Snelle Sprong.

Ringslang: Vangsten en waarnemingen bekend uit de onmiddellijke omgeving van de Venkoelen, Zwarte Water, Hondenpoel en de kleigroeven. Op alle genoemde vindplaatsen beslist zeldzaam.

Gladde slang: Veel meer voorkomend dan de ringslang o.a. aan de voet van het Hoogterras, op het vliegveld, omgeving der kleigroeven, Venkoelen, Snelle Sprong, omgeving Arcen en Ravenvennen.

Adder: Over het voorkomen van de adder is tot op heden niets bekend.

Europese moeraschildpad: In 1934 zijn door de heer Cox en een vriend in de Venkoelen enkele zeer jonge exemplaren gevangen, die, na enkele dagen in een kuip geobserveerd te zijn, de vrijheid herkregen in de z.g. Boumuskoel bij Blerick aan de overzijde van de Maas.

Naar aanleiding van een oproepje in het „Dagblad voor Noord-Limburg” in november '59, waarin om opgave gevraagd werd van eventuele vangsten of waarnemingen van de moeraschildpad, kwamen 7 berichtjes binnen. Twee hiervan bleken betrekking te hebben op ontsnapte Griekse landschildpadden. Uit Tegelen

werd melding gemaakt van het waarnemen van twee schildpadden in de zomer '59 in een plas tussen Tegelen en Belfeld. In de dertiger jaren vond een visser een jong exemplaar in een fuik, die uitgezet was in de Tangkoel bij Blerick.

Het meest frappant waren de 3 meldingen, die spraken van schildpadvangsten voor de eerste wereldoorlog in de z.g. Boelderbeek, eveneens bij Blerick, die helaas in de dertiger jaren genormaliseerd is. De mogelijkheid is dus niet uitgesloten dat ze nog eens door ons zelf gevonden zullen worden.

VISSEN VAN ZUID-LIMBURG. VII.

DE BRASEM — ABRAMIS BRAMA — BRIESEM

Waarnemingen in de vrije natuur en in het
grottenaquarium AQUA FAUNA

door P. L. MARQUET

De Braseem noemt men te Maastricht algemeen Briesem. Zijn lichaam is sterk zijdelings samengedrukt, zijn kop is klein en stomp. De kleur op de rug kan variëren van grijsblauw tot donkergrijs, de schubben aan de zijden van zilvergrijs tot zwart; in de paartijd zijn deze meer geelzilver, de buikzijde is wit tot vuilwit, de borstvinnen meestal transparant tot grijs, terwijl de overige vinnen licht- tot donkergrijs getint zijn. De Braseem komt voor in de Zuid-Willemsvaart, het kanaal Maastricht—Luik, het Julianakanaal en de Maas. Hij houdt van diep langzaam stromend of diep stilstaand water, vandaar dat hij ook niet wordt aangetroffen in de overige riviertjes van Zuid-Limburg. Bij het vissen naar deze vis moet men heel voorzichtig te werk gaan en vooral geen leven maken, bij het minste gerucht is hij verdwenen; deze soort is erg schuw. Meestal vist men dan ook met de z.g. zink- of staande hengel. De grootste door mij gevangen Braseem had een lengte van 48 cm en woog 5 pond, de grootste door mij gemeten was 76 cm bij een gewicht van ± 8 pond. Vroeger schijnen zij met massa's te zijn voorgekomen en gevangen. Baron Von Ehrenkreutz schreef hierover in een zijner werken van omstreeks 1855, dat zij in Zweden bij duizenden werden gevangen en omdat zij bij het